

Emek Platformu ve programı

“Emek Platformu” 1999 yılında kuruldu ve 2008’de kendiliğinden sönümleninceye kadar Türkiye’de iktidar ile emek örgütleri ilişkilerini bir biçimde etkiledi. Kurucu sendikal konfederasyonların ve demokratik kitle örgütlerinin sayı ve niteliğine bakıldığında eşsiz temsil gücüne sahip bir emek cephesi oluşmuş gibiydi. Soldan sağdan bütün işçi ve kamu çalışanları konfederasyonları (Türk-İş, DİSK, Hak-İş, KESK, Türkiye Kamu-Sen, Memur-Sen) yanında ikisi işçi emeklilerinin biri Bağ-Kurluların olmak üzere üç emekliler derneği, altı meslek birliği (TMMOB, TTB, Türk Diş Hekimleri Derneği, Türkiye Eczacıları Birliği, Türk Veteriner Hekimleri Birliği ve TÜRMOB), yani toplamda 15 örgüt güçlerini birleştirme kararını açıklamışlardı.

Daha fazla ilerlemeden bir gönderme yapalım. Emek Platformu (EP) Programının ortaya çıktığı tarihte EP sözcülüğünü yapan TMMOB’nin YK Başkanı olan Kaya Güvenç, geçtiğimiz günlerde “Emek Platformu Belgeleri” başlığı altında oldukça kapsamlı bir çalışmayı tamamlayarak kamuoyuna sundu. Şimdilik TMMOB sitesinden ulaşılabilen (ama kitap olarak yayınlanması da planlanan) bu değerli kaynak, konu üzerinde en kapsamlı çalışma niteliğindedir. Bu yazıda da bu çalışmadan yararlanılmıştır.

EMEK PLATFORMU IMF PROGRAMININ DA ÜRÜNÜDÜR

EP’nin faaliyette bulunduğu dönem, IMF programlarının yürürlükte olduğu 1998-2008 dönemiyle çakışmaktadır. EP’nin en yoğun eylemlilik dönemi ise 1999-2002 yılları arasındadır. Bunun iki temel nedeni vardır: Birincisi, IMF’nin en yoğun program dayatma dönemi de bu ilk dönemle çakışmaktaydı. IMF ve DB telkinleriyle 1998’de hazırlıkları yapılan yeni sosyal güvenlik düzenlemesiyle emeklilik yaş sınırı Türkiye’nin gerçekleriyle örtüşmeyecek şekilde 65 yaşa yükseltiliyor ve bu nedenle “mezarda emeklilik” suçlamalarına konu oluyordu. Esasen üç işçi sendikası konfederasyonun 19.12.1998’deki ortak açıklaması, sonra 29.1.1999’da üç işçi ve üç memur konfederasyonun ortak toplantı ve açıklaması bir EP kurulmasının habercileri gibiydi. Nisan 1999’da iktidar olan Ecevit koalisyonunun, tepkileri yok sayarak, 1999 Temmuz başında Sosyal Güvenlik Yasa Tasarısını Meclis’e sunması üzerine süreç hızlanacaktı. 14 Temmuz 1999’da yukarıda sayılan örgütler bir araya gelerek Emek Platformunu kuracaklar ve TÜRK-İŞ’in 24 Temmuz için hazırlığını yaptığı büyük işçi mitingine destek vereceklerdi. 400 bin emekçiye Kızılay’da bir araya getiren bu “basın açıklaması” formatındaki miting, tarihi bir olaydı.

Daha sonra 9.12.1999'da IMF'ye verilen Niyet Mektubu ile çok sıkı bir stand-by düzenlemesine gidilerek emeğin tüm kazanımlarının hedeflenmesi bardağı taşıran damlaydı. Kasım 2000 ve Şubat 2001'de IMF programının da katkılarıyla patlayan büyük iktisadi krize karşı iktidar IMF'ye daha fazla teslim olmak dışında seçenek sunamayınca, EP alternatif bir program oluşturma çalışmalarına girişecekti. Bunun hazırlayıcısı olan bir sempozyum 24-25 Mart 2001 tarihinde gerçekleştirilecek, Program da 28 Mart'ta kamuoyuna açıklanacaktı. Yazım sürecine Fikret Şenses ve Aziz Konukman ile birlikte benim de katkıda bulunduğum bu Program, EP bileşenleri tarafından kabul edilecek ve yaygın bir dağıtıma konu olacaktı. Bu sırada platformun dönem sözcülüğünü yapan TMMOB'nin ve başkanı Kaya Güvenç'in bu Programın ortaya çıkmasındaki katkıları kuşkusuz asıl belirleyici öge olacaktı. TMMOB ile yakın temas halinde ama arka planda rol oynayan Bağımsız Sosyal Bilimciler ile Türk Sosyal Bilimler Derneği'nin katkılarını da kuşkusuz ihmal etmemek gerekir.

EP'nin asıl eylemlilik döneminin 2002'de bir kırılma yaşamasının ikinci nedeni, Kasım 2002 seçimleriyle AKP'nin tek başına hükümeti kuracak çoğunluğu elde ederek ve bu arada neoliberal ideolojiye tam angaje olarak iktidara oturmasıydı. Önce Fazilet Partisi, 2001 sonrasında ise AKP ile ideolojik bütünlük içinde olan Hak-İş ve Memur-Sen yöneticilerinin, siyasi görüşlerinin iktidar olması hatta aralarından bazılarının AKP saflarından Meclis'e girmesi üzerine, iktidarın IMF/DB güdümünde neoliberal programı tam bir katılıkla uygulamasına karşı tavır alamaz duruma gelmişlerdi. EP, bu iki konfederasyonu bünyesinde taşımaya devam ederek, aslında platformun giderek dağılmasına seyirci kalmış olacaktır.

Bu bakımdan Kaya Güvenç'in "Emek Platformunun Belgeleri", s. 28'deki şu yorumuna katılmamak olanaksızdır:

"EP bileşenlerinin siyasal alandaki farklılıkları ise siyasal yelpazenin tümünü kapsamaktadır. Bu açıdan bakıldığında EP aynı zamanda tam bir zıtlıklar dünyasıdır! Bu durumun, yani siyasi görüş farklılıklarına karşın bir araya gelebilmenin önemli bir güç oluşturduğu şeklinde yaygın bir kanı oluşmuştu. Ben bu durumun EP'nin en zayıf halkası ve EP'nin dağılmasındaki temel etken olduğunu düşünüyorum. EP bileşenlerinin siyasi oluşumlarla ilişkileri olması yadırganacak bir durum değildir. Ancak iktidar partileriyle siyasal yakınlığın yıkıcı sonuçları oldu".

Şu saptamayı da ekleyelim: EP, zayıf bir iktidar koalisyonuna karşı kurulabilmiş ve eyleme geçebilmiş bir platformdur. Bünyesinde yeni iktidar (AKP) yanlısı bileşenler olmasaydı dahi, 366 milletvekiliyle Meclis'e girmiş ve arkasına yerli sermaye ve medya yanında uluslararası finans kuruluşlarının, ABD ve AB'nin tüm desteğini almış bir iktidar biçimi karşısında direniş gösterebilmesi için, çok daha kararlı ve radikal bir yapıya sahip olabilmesi gerekirdi.

EMEK PLATFORMU PROGRAMI

EP'nin bugüne kalan en önemli mirası EP Programı olmuştur. Neoliberal programdan keskin bir kopuşu öngören bu 11 sayfalık Program, emek kesiminin gerçek çıkarlarını seslendirmesine karşın, egemen ideolojinin ve siyasetin etkisindeki konfederasyonların sağ kanadının fazla benimseyebileceği bir nitelik taşımamıştır. Buna karşılık Program, meslek birliklerinde olduğu kadar işçi ve memur sendikaları konfederasyonlarının tabanında da olumlu yankılar bulmuş ve bu nedenle de Programa topluca sahip çıkılıyor görüntüsü verilmek durumunda kalınmıştır. Gerçi Mart 2001 itibarıyla iktidarda olan DSP-MHP-ANAP koalisyonudur. EP bileşenleri arasında, Türkiye Kamu-Sen/MHP ilişkisi hariç, iktidarda bir karşılığı olan örgüt yoktur.

Muhalefete gelince, o sırada AKP kurulmamıştır (14 Ağustos 2001'de kurulacak) ama Fazilet Partisi'nin kapatılması (22 Haziran 2001) dört gözle beklenmekte ve yeni parti hazırlığı yapılmaktadır. Dolayısıyla siyasal İslam çizgisine yakın EP bileşenleri için o dönemde iktidarın yıpratılması önceliklidir ve bunun için her türlü ittifak mübahtır. AKP ise hem dış ve iç destekleri çoğaltarak kendi toplum projesinde yol almak derdinde olduğundan, üstelik hem kendi felsefesine uygun gördüğünden hem de özelleştirmeler üzerinden büyük bir talan hazırlığı içinde olduğundan, Özal ve Çiller'den bile daha radikal bir neoliberalizm uygulayıcısı olacaktır.

2002 seçimlerinde Meclis'e giren iki partiden biri olacak olan CHP ise, başlangıçta EP Programından görece etkilenmiş bir siyasi formasyon görünümündedir ve nitekim seçim bildirisinin ilk versiyonu bunu yansıtmaktadır. Ancak İsmail Cem'in kurduğu Yeni Türkiye Partisi'ni rakip olmaktan çıkarmak için oradan Kemal Derviş'in CHP'ye transfer edilmesiyle birlikte bu seçim bildirgesi Derviş'e göre yeniden şekillendirilmiş ve EP Programından iyice uzaklaşmıştır.

EP Programının bugün bile sistem içi partilerce benimsenmesi zordur. Programın temel ilkeleri ve politika önerileri arasında, "devletin küçültülmesi saplantısından vazgeçilmesi", "özelleştirmelerin derhal durdurulması", "planlama yetilerinin yeniden kazanılması", "sosyal devlet uygulamalarının tartışmasız bir biçimde hayata geçirilmesi", "ekonomik krizin hızla aşılabilmesi için iç ve kısa vadeli dış borç ödemelerinin uzun vadeye yayılması", "kısa vadeli yabancı sermaye girişleri ve çıkışlarının kontrol altına alınması" ve pek çok sayıda diğer köklü dönüşüm önerileri yer almaktaydı. Bunların pek çoğunun, örneğin son iki önerinin, bugün bile ancak sistem içi olmayan sol partiler tarafından savunulabileceği açıktır.

EP Programı 2001 yılında siyasal formasyonların önüne emekten ve ülke bağımsızlığından yana radikal bir program seçeneği koymuştu. Ancak bu programın alıcısı olabilecek iktidar perspektifli bir siyasal oluşum ortada yoktu. Asıl sorun ise, bu programı gerçekten benimsemiş ve siyasi iktidar adaylarına dayatma gücünü harekete geçirebilmiş bir Emek Platformu'nun aslında hiç varolmamış olmasıydı.

haber.sol.org.tr/yazarlar/oguz-oyan/emek-platformu-ve-programi-275445